

szakra sikerült olyan ismeretterjesztő szakkönyveket kölcsönözni, melyek nem állnak rendelkezésünkre folyamatosan, vagy nem mindenki juthat hozzá. Korábbi tapasztalataink szerint ezek között a tanulók nagy érdeklődéssel búvárkodnak. Sikerült felkelteni érdeklődésüket a technika, a fizika, a kémia híres felfedezői, kutatói iránt.

Az itt ismertetett program szerint már két alkalommal szerveztünk intenzív képeség- és személyiségfejlesztő tábort iskolánk érdeklődő tanulói részére. Elképzelésünk helyességét bizonyítja, hogy a jelentkezők száma növekedett, s már a következőre is készülnek a tanulók.

Reméljük, hogy e széles körű, folyamatos tematikával (amely az iskolában bármikor megtekinthető, Tiszavasvári Kabay János Ének- és Idegen Nyelvtagozatos Általános Iskola) tanulóink megfelelő előképzést kapnak ahhoz, hogy biztonsággal leküzdjék az előttük álló akadályokat. Bizunk benne, megfelelő segítséget és kedvet kapnak az önálló ismeretszerzéshez, az önálló tanuláshoz, mert mi is híven valljuk:

„Hallom és elfelejtem,
Látom és megjegyzem,
CSINÁLOM ÉS MEGÉRTEM!”

IRODALOM

Pethy Endréné: A tanítás-tanulási folyamat motivációs lehetőségeinek elemzése. Akadémiai Kiadó Bp. 1988.

Takács Gábor: Gondolatok, példák a differenciált képességfejlesztéstől. Módszertani Közlemények 1991. 31. évf. 1. szám 21. o.

Hamrák Anna: A differenciálás lehetséges útjai. A Tanító 1988. 8. szám 5–11. o.

Kozma Tamás: Esélyegyenlőség vagy elitképzés. Népszabadság 1989. február 4.

DR. H. TÓTH ISTVÁN
Kecskemét

Az „olvasásfejlesztő irodalomtanítás”-program a gyakorlatban

Az 1988–89. tanévtől folyamatosan végezzük több általános iskolában az olvasásfejlesztő irodalomtanítás előkészítését és gyakorlati megvalósítását. Az intézményekben az olvasásfejlesztő irodalomtanítás fontosságát nemcsak egyes magyartanárok, hanem az iskolavezetők, illetőleg a pedagógusközösségek is felismerték, tenniakarásukhoz könyvtár-pedagógus kollégáik is csatlakoztak.

Programunk elgondolásaihoz fokozatosan kapcsolódtak a szülők. Tudunk róla, hogy eredményesen folyik a házi könyvtárak megteremtése, valamint állományuk, készletük gyarapítása.

Így a pedagóguskollégák tenniakarása – minden érdekelttel együttműködően – hatékonyabbá, eredményesebbé vált. A tankönyv + más könyv típusú olvasókból sok könyvű könyvtárhasználóvá, információfeldolgozó, információértelmező olvasókká válnak növendékeink, s az olvasás számukra – is! – lételem.

Az olvasásfejlesztő irodalomtanítás megvalósítása kezdeti lépéseinek a kidolgozásába bevontuk az érdekelt irodalomtanárokat és a környezetükben dolgozó könyvtárpedagógus kollégákat is. Az alábbi problémafelvetések indították el a közös gondolkodást:

1. Hogyan látják feladataikat az olvasásfejlesztő pedagógusok?
2. Az oktatási folyamat az olvasásszokás alakításának menetében.
3. Az 5. osztályosok rendszeres olvasóvá válásának jellemzői felmérések tükrében.
4. Javaslatok a program megvalósítására:
 - 4.1. célkitűzés
 - 4.2. feladat-meghatározás
 - 4.3. technológiák

a tanulók egész személyiségét aktivizáló olvasásfejlesztésre, melyek messze túlmutatnak az elsődlegesen emlékezetbevésést és figyelemkoncentrációt igénylő állásponton, ezáltal kitüntetett szerepet szánunk az önálló tanulási képesség és a permanens önművelési képesség kialakításának és/vagy továbbfejlesztésének.

Az 5. osztály feladata az olvasásfejlesztésben: *alapozó jellegű*. E munka sikerét döntően meghatározza, hogy a pedagógusok, a szülők, a gyermekek:

1. mennyire tudnak szemléletükben igazodni *az olvasás újszerű értelmezéséhez*;
2. mennyire látják az önálló
 - a) olvasmány-/szövegválasztás,
 - b) olvasás – megértés – befogadás,
 - c) önnevelés – önművelés képességének fejlesztésével kapcsolatos feladataikat;
3. mennyire ismerik a megvalósítás lehetőségeit.

A sikeres együttműködés érdekében ezekre a kérdésekre kértem és kaptam bőszeges, feltétlenül hasznosítandó információkat:

1. A néma és a hangos olvasás **TECHNIKÁJÁT** eredményesen fejlesztő módszerek.
2. Az értő (szövegértelmező) olvasás **EREDMÉNYESSÉGÉT** elősegítő módszerek.
3. Az olvasásélmények **ÍRÁSBELI** megőrzését biztosító módszerek.
4. A hangulatteremtő **SZÖVEGTOLMÁCSOLÁST** (vers-, prózamondás, felolvasás) javító módszerek.
5. Az eredményes **KÖNYV-, KÖNYVTÁRHASZNÁLATOT** segítő módszerek.
6. Az olvasást **ÉLETSZÜKSÉGLETTÉ** tevő módszerek (a családban, az iskolában, az egyén mindennapjaiban).

Szeretném hangsúlyozni, hogy – kérésemre csak azokat a módszereket, eljárásokat, ötleteket írták le pedagógustársaim, amely megoldások jelentősen segítették eddigi olvasásfejlesztő munkájukat. Ismerkedjünk meg röviden ezekkel!

1. A néma és a hangos olvasás TECHNIKÁJÁT eredményesen fejlesztő módszerek

bemondó olvasás
 bíráló, önelemző felolvasás magnó segítségével
 csaliolvasás
 dramatizáló olvasás
 esztétikai szempontú válogató felolvasás
 hangerőváltásos felolvasás
 hangsúlyjelölő olvasás/felolvasás
 hiányos mondatok pótlása olvasás/felolvasás közben
 hibajelölő olvasás
 hibás szöveg javító, helyes olvasása/felolvasása
 hibától hibáig való felolvasás
 illusztráló olvasás/felolvasás
 jel- és szókeresés

lényegkereső olvasás
néma olvasást hangossal váltó/váltakoztató felolvasás
néma staféta
szokatlan betűtípusok olvasása/felolvasása
szünetjelölő olvasás/felolvasás
tempógyorsító felolvasás
válogató olvasás/felolvasás

2. Az értő (szövegértelmező) olvasás EREDMÉNYESSÉGÉT elősegítő módszerek

állásfoglalás az olvasottakkal kapcsolatban:

cselekmény,
szereplők,
helyszínek,
stílusesszközök stb.

az el- és/vagy felolvasott szöveg

tömörítő;
részletező;
dramatizáló;
bíráló elmondása, ismertetése

beszámoló különböző szempontok szerint

címadás
cselekményindítás, -folytatás
értelmező válogatás
feleletválasztásos olvasás/felolvasás
hiányos mondatok pótlása olvasás/felolvasás közben
lényegkiemelő olvasás/felolvasás
mondatkiegészítéssel olvasás/felolvasás
némán – szemmel – olvasott szöveg ellentétes jelentésű előadása
rajzos illusztráció
szemelvényválogató olvasás és felolvasás
szóelemző olvasás
szókincsfejlesztés olvasás
szövegek tagolása
szövegértelmezés
ünnepi foglalkozás:

helyesejtési verseny,
mesemondás,
verstolmácsolás stb. előkészítése, megrendezése

vita az olvasottakról:

problémafelvetés,
érvelés – indoklás – cáfolás – bizonyítás
állásfoglalás

3. Az olvasmányélmények ÍRÁSBELI megőrzését biztosító módszerek

az értelmi és/vagy érzelmi hatás rögzítése

feleletterv készítése

feljegyzés – jegyzetelés

a jegyzetelés technikájának tanítása
a jegyzeteltek rendezése
a jegyzetanyag bővítése/szűkítése

„Ha a helyében lettem volna...” – én-fogalmazás –

E/1. személyű szöveg szerkesztése

hiányos vázlat

kiegészítése
elemzése
bírálata

műelemzés (műértelmezés) választott szempont(ok) alapján

egyezések különbségek

- a létrehívó (ihlető) körülmények
- az események (cselekmény-csomópontok)
- a felépítés
- a nyelvezet
- a hangnem és a hangulat
- a műfaj
- a verselés és a rímek

olvasmánynapló vezetése

- a mű címe, írója, kiadója, a kiadás ideje
- a mű legfontosabb ismérvei: cselekmény, szereplők, szerkezet, nyelvezet stb.
- a mű hatása

rejtvénykészítés az olvasottakról
töredékes feljegyzés

- kiegészítése
- elemzése
- bírálata

vázlatszerkesztés

4. *A hangulatteremtő SZÖVEGTOLMÁCSOLÁST (vers-, prózamondás, felolvasás) javító módszerek*

a helyesejtési versenyek jelrendszerének alkalmazása
a nonverbális nyelvi eszközök, közlésformák

- megismertetése
- gyakoroltatása
- helyes alkalmaztatása
- az alkalmazottak értékelése

a tolmácsolt szövegek hatásának elemzése

a tolmácsolás módjának értékelése

dia-, videó- stb. képsorhoz kísérőszöveg előadása

dramatikus játékok

felkészítés vers-, prózamondó, felolvasó versenyekre

hangsúlyjelölés és alkalmazása

„Hogyan kérdezzük a kérdést?” – a kérdő mondatok intonálása

irodalmi kirándulás

irodalmi tárlatvezetés sok-sok szépirodalmi szöveg felhasználásával

megemlékezés íróról, költőről

művészi előadások meghallgatása, megtekintése, ezek elemzése

példaadó tanári szövegtolmácsolás

szövegmondás: a közlés – sokféle – szándékának megfelelően

szövegtranszformáció

szünetjelölés és alkalmazása

társas beszédhelyzetekben olvasmányélmények feldolgozása változatos szempontok alapján

„Te hogyan mondanád?” – párbeszéd stb. részletek felolvasása; az olvasottak (a teljesítmény)

értékelése

ünnepi irodalomórák a sokféle szövegtolmácsolás jegyében

5. *Az eredményes KÖNYV-, KÖNYVTÁRHASZNÁLATOT segítő módszerek*

a katalógus

elméleti ismerete: fajtái, felépítése stb.

gyakorlatban történő felhasználása

a könyvkölcsönzés szokásának gondozása

a könyvtárhazsnálat szakkifejezéseinek megtanítása, alkalmaztatása

a könyvtári betűrend alkalmazása

állományrendezés

a rádió és a televízió könyvajánlásainak nyomkövetése

beszámoló szabadon választott olvasmányból
bibliográfia készítése
irodalmi totó szerkesztése
irodalomóra az iskolai stb. könyvtárban
könyvcímek besorolása
könyvek ajánlása elolvasásra vagy újraelolvasásra
könyvek válogatása és rendezése megadott vagy önállóan kiszemelt szempont alapján
könyvklub működtetése
olvasósarok az irodalmi faliújságon
„Olvastam – ajánlom neked is...”
saját könyvtár kialakítása és/vagy fejlesztése
szaktantermi könyvtár kialakítása és gondozása
szótár- és lexikonkezelés

6. *Az elolvasást ÉLETSZÜKSÉGLETTÉ tevő módszerek (a családban, az iskolában, az egyén mindemappjaiban)*

a házikönyvtár bővítése
a könyvajándékozási szokás kialakítása
a könyvkölcsönzés rendszeressé tétele
a tanulók közötti könyvcserék szokásának fejlesztése
„Egy ünnep: egy könyv” mozgalom
író/költő–olvasó találkozó szervezése
iskolai – irodalmi – kiadvány szerkesztése
képes-, verseskönyv készítése olvasásra ajánló szándékkal
Kíncskereső kör szervezése, működtetése
könyvajánlás – gyermek/nevelő:
 családnak
 osztálynak
 szülőknak

látogatás a lakóterületen kívüli könyvtárba
Móra könyvklub szervezése, működtetése
olvasmányjegyzék készítése
olvasónapló vezetése
újság- és folyóiratolvasás, folyóiratszemle

MAJOR BÉLÁNÉ—NAGY ERZSÉBET—RÉVÉSZ LÁSZLÓ
Debrecen

Emlékműsor Széchenyi István születésének 200. évfordulóján

Azzal a szándékkal adjuk most közre – némi késéssel ugyan – az iskolánkban megrendezett Széchenyi-emlékműsorunk forgatókönyvét, hogy belőle más iskolák is profitáljanak, vagy esetleg ötletet merítsenek egyéb műsorok szerkesztéséhez.

ZENE 1–2 perc után elhalkul, a köszöntő gyerek kilép:

Tisztelt Tanárim, Tanulótársaim!

Évfordulót ünnepelni gyűltünk össze. A magyar történelem egyik legjelentősebb alakjának, Széchenyi István születésének 200. évfordulójára emlékezünk. Arra az emberre, akit nagy ellenfele, Kossuth Lajos, a legnagyobb magyarnak nevezett.